

GUERRA

SUCCESSIÓ –

11 SEPTEMBRE

1714

Explicació resumida dels fets

INDEX

1.- Introducció als fets

2.- Descripció dels fets 1714

3.- Cronologia 1713-1714

4.- Fets posteriors fins avui

5.- Documentació

6.- Propostes disponibles

Crèdits

1.- INTRODUCCIÓ ALS FETS

La Guerra de Successió (1702-1715) assenyalava una fita determinant en la història de Catalunya. La derrota catalana de 1714 va suposar l'abolició de les constitucions i de les institucions de govern del Principat, la fi de l'estat català. El mateix s'esdevingué als altres regnes de la Corona d'Aragó. La memòria col·lectiva d'aquell fet ha convertit la data de l'Onze de Setembre en la nostra Diada Nacional. Així va ser proclamada per la primera llei que aprovà el Parlament de Catalunya en el moment del seu restabliment, el 1980.

El plet dinàstic que enfrontà les cases de Borbó i d'Àustria a la mort de Carles II (1700) va esdevenir ben aviat una guerra internacional, amb repercussions directes o indirectes arreu d'Europa i en altres continents. La proclamació com a hereu de la Monarquia hispànica del duc Felip d'Anjou, nét de Lluís XIV, amb el nom de Felip V, suscità un ampli rebuig a la majoria de corts europees. La Gran Aliança de la Haia, formada el 1701, declarà la guerra als estats borbònics l'any següent. Un any més tard, el 1703, l'arxiduc Carles d'Àustria, fill segon de l'emperador Leopold I, va ser proclamat rei de la Monarquia hispànica, a Viena, amb el nom de Carles III.

Font:

http://www.google.es/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=0CEwQFjAF&url=http%3A%2F%2Fwww.gencat.cat%2Fdiue%2Fdoc%2Fdoc_85367942_1.pdf&ei=htF7UNf6B8yRhQfJvYCwDA&usg=AFQjCNFqY6ci1Xrge7rUeRUGT7cEmHSTfw&sig2=U6Z5xr6LD8tPOB_KM1vSAw&cad=rjt

2.- DESCRIPCIÓ DELS FETS 1714

A principi de setembre l'assalt estava madur. El dia 3 Berwick va proposar converses per formalitzar la rendició de la ciutat, però la invitació fou rebutjada. De resultes, Villarroel va dimitir, entenent que la situació esdevenia insostenible des del punt de vista militar.

A dos quarts de cinc de la matinada de l' 11 de setembre va començar l'assalt. Tots els canons i morters van disparar fins a tres descàrregues, després els soldats van baixar en massa cap al valí. Es tractava d'un atac general amb mes de 18.000 soldats que s'estenia des del reducte de Santa Eulalia fins al baluard de Portal Nou. Totes les campanes de ciutat tocant a sometent van cridar el poble a la lluita.

L'esquerra borbònica, composta per uns 6.500 soldats de regiments experimentats com el de la Vieille Marine, Guerchy o Ponthieu, havia d'atacar el reducte de Santa Eulalia, el baluard de Llevant i, al nord d'aquest baluard, la bretxa dels Molins. L'ala dreta borbònica, composta gairebé tota per forces espanyoles, i amb tropes de prestigi com els regiments de les Guàrdies Valones i de Guàrdies Espanyoles, es componia d'un total de 4.300 soldats i el seu objectiu era la bretxa frontal del baluard de Portal Nou. El centre borbònic sumava 8.600 soldats; estava compost per franceses i comptava, també, amb forces de prestigi dels regiments d'Artois, Anjou o Couronne. El seu objectiu era la bretxa principal o reial, la bretxa de Sant Daniel, just al nord del baluard de Santa Clara, el mateix baluard de Santa Clara i la bretxa de Carnalatge, a tocar de Santa Clara per la banda sud.

L'atac fou simultani, a excepció de l'assalt a la bretxa reial. La guarnició del reducte de Santa Eulalia, situat extramurs i cobrint els accessos al port, va aguantar be els primers atacs i es va retirar en ordre cap al baluard de Llevant. Els franceses van continuar en direcció al Portal de Mar, però van quedar frenats per una gran barricada construïda amb barques i defensada per elements populars.

Alhora nodrits contingents van atacar de dret els baluards de Llevant i Santa Clara, i les dues bretxes, d'uns 25 metres cadascuna, del Carnalatge i dels Molins, que s'obrien entre Santa Clara i Llevant. Cap a un quart de sis, els franceses van poder escombrar els defensors de la bretxa dels Molins. Tot seguit i des de la muralla, van forçar la retirada dels defensors de la bretxa del Carnalatge.

Per fi havien pogut passar a la ciutat; ara es tractava d'entrar-hi en torrentada. Des de les seves posicions, els franceses van avançar cap a la rereguarda dels baluards de Llevant i Santa Clara encerclant els defensors. Bona part dels combatents d'aquest darrer baluard van poder escapar a través del convent de Santa Clara. Els defensors del baluard de Llevant, però, foren exterminats. Mentrestant, una columna comandada pel coronel Châteaufort progressava seguint la muralla de Mar cap al Pí de Palau. Els catalans que s'havien retirat de les bretxes intentaven formar una línia de contenció per la banda del Carnalatge. Aquest grup atjava la columna que s'havia internat, que aviat va topar amb el baluard de Migdia i els seus defensors; aquests van girar els canons que apuntaven al mar contra el nou perill. A banda, les forces de reserva concentrades vora les Drassanes, comandades pel marquès de Vilana, van avançar decidides cap a la zona del Pí de Palau, acompanyades d'una massa popular amb dones, joves i homes grans amb armament desigual. Châteaufort va quedar frenat i va refugiar les seves tropes a l'edifici de la Caserna, on l'artilleria del baluard de Migdia va trinxar la seva gent. En aquesta zona l'avenc francès havia quedat aturat. Alhora la companyia de Notaris Públics va intentar ocupar el convent de Santa Clara, però va resultar exterminada. A tres quarts de set, el front s'havia estabilitzat en aquest sector dret dels defensors.

Villarroel, en sentir l'espetec de l'artilleria i les campanes, va córrer cap a la zona de les muralles i va reprendre el comandament amb energia. Va concentrar forces al Pí d'en Llull i va reclamar la presència de la bandera de Santa Eulalia.

Pel centre, els borbònics van poder emparar-se del baluard de Santa Clara, gràcies a l'èxit de la ruptura en la bretxa de Molins i Carnalatge. Les forces franceses també van poder escombrar la resistència a la bretxa de Sant Daniel. Tanmateix, Berwick solament va enviar grups de reconeixement a la bretxa reial, d'uns 150 metres d'amplada. Pensava que la bretxa

estava minada i que els catalans la farien volar quan hi hagués un contingent nodrit de forces al damunt. Alhora els espanyols que assaltaven el Portal Nou foren rebutjats en tots els intents que van fer.

Des de la bretxa de Sant Daniel els franceses comandats pel brigadier Balincourt van emparar-se de l'extrem de la travessera, i encara des del terraplè de la muralla i, aprofitant que era més alta, van hostilitzar els defensors de la segona fortificació. La travessera no va poder aguantar i els generals Bellver i Thoar van ordenar la retirada cap a la línia de cases del darrere la travessera i cap al convent de Sant Agustí, una mola medieval que era una autèntica fortalesa, contra la qual s'estavellaren els atacants. Els francesos van poder comprovar que la pólvora de les mines de la bretxa reial s'havia mullat amb les pluges. Llavors, Berwick va donar l'ordre d'atacar en massa i gairebé en formació, i unitats franceses i espanyoles s'enfilaren per la bretxa. El gruix d'aquestes tropes va girar a la dreta per tal d'atacar, per darrere, el baluard de Portal Nou. El general Bellver va fer retrocedir les avantguardes invasores que s'escolaven pel carrer de Portal Nou, mentre s'aixecaven barricades a la plaga de Sant Agustí Vell. Encara els catalans contraatacant per aquest sector van facilitar la fugida d'una part dels defensors del baluard del Portal Nou. En paral·lel i intramurs, els catalans van ocupar el monestir de Sant Pere de les Fuelles, i s'hi van fer forts. Alhora els francoespanyols van avançar pel terraplè de la muralla i van ocupar el baluard de Sant Pere; i tot seguit van marxar pel mateix terraplè contra el de Jonqueres. Els defensors de Jonqueres van girar dos canons enfilant el terraplè i amb metralla van delmar els atacants. Els catalans de Jonqueres van contraatacar i van arribar a recuperar el baluard de Sant Pere; però no s'hi van poder mantenir. Els borbònics, novament al baluard de Sant Pere, van tornar a avançar cap a Jonqueres, però els tiradors catalans apostats a les cases del darrere de la muralla dispara-ven a boca de canó contra tot allò que es movia pel terraplè de la muralla, que no tenia ampit de protecció per la banda de la ciutat. Encara els defensors de Jonqueres van tornar a contraatacar i van arribar a Sant Pere, però novament no s'hi van poder sostenir.

A les set del matí la situació estava estabilitzada al centre i a l'esquerra dels defensors, i ambdós bàndols paraven a recuperar forces. Els borbònics tenien el peu dins de la ciutat però els catalans estaven fermament assentats en les línies de cases que definien el casc urbà, i encara controlaven part del convent de Sant Agustí i el monestir de Sant Pere, tot i que havien perdut el convent de Santa Clara. Amb l'enemic contingut en tota la línia, Villarroel va plantejar el contraatac. La moral de lluita dels defensors devia ser, dones, extraordinària.

Les escasses reserves de tropes amb l'ajut del poble en armes es van distribuir en els distints sectors. A la banda dreta catalana, Châteaufort, batut per l'artilleria del baluard de Migdia, es va retirar cap als horts de Passa-pertot. Llavors Vilana va fer avançar els seus contingents arrambats als edificis del sector de Ribera, fins que va arribar a la travessera petita, que va ocupar després d'un vio-lent combat. Villarroel en persona va dirigir els atacs al Pía d'en Llull. Pretenia recupar la plaga i tot seguit mirar de recuperar el convent de Santa Clara i tren-car la línia borbònica. Mitja plaga, la del sector de ponent, estava a mans dels defensors; l'altra meitat, la de les cases de llevant, estava a mans de gent de la Vieille Marine. Les cases d'una banda i altra s'havien convertit en autèntics fortins. En travessar la plaga els catalans van caure aniquilats pel nodrit foc dels franceses. Villarroel, ferit en una cama, es va haver de retirar.

A la zona central, el coronel Thoar va atacar i recuperar totalment el convent de Sant Agustí, de manera que els invasors va quedar rebutjats cap a la travessera. Per l'esquerra catalana hi va haver el contraatac més important. Casanova, i els prohoms de la ciutat, amb forces de la Coronela i el poble armat, es van concentrar a l'hort d'en Fava, darrere el baluard de Jonqueres. Allí van pujar al terraplè de la muralla i van marxar com una tromba cap al baluard de Sant Pere. Els borbònics van resultar escombrats i es van haver de fer forts dins del baluard. L'inversemblant contraatac, sempre presidit per la bandera, va continuar fins al baluard de Portal Nou. Els borbònics van abocar al sector reforçat i els catalans van haver de retrocedir fins a la zona de la gola del baluard de Sant Pere. Els de la bandera, però, van continuar la lluita amb obcecació, van reconquerir la totalitat del baluard de Sant Pere i encara van tornar a carregar fins a la gola del baluard de Portal Nou. Novament la massa de soldats borbònics va poder parar la turbulència. Enmig d'una lluita brutal, va caure ferit el conseller en cap Rafael Casanova. Esgotats, els catalans es van retirar de nou fins al baluard de Sant Pere. Els espanyols, al seu torn, van passar al contraatac intramurs i van poder ocupar el monestir de Sant Pere.

A dos quarts de nou del matí tots els contraatacs catalans ja havien estat rebutjats, però havien deixat una petjada de terror en l'astorat enemic. Ambdós bàndols presentaven símptomes d'esgotament i les baixes havien estat molt nombroses. Els invasors, sense gaires pretensions, s'acomentaven a guanyar posicions avantatjoses, casa per casa i carrer per carrer. Pel sector de l'esquerra catalana, els atacs franceses van desallotjar els catalans de la petita travessera, i després dels edificis del Carnalatge i la Peixateria. La barricada del Pía de Palau, però, va restar ferma contenint els atacants. Per la banda del

centre, el coronel Thoar encara va ser capaç de contraatacar i va provocar una desbandada entre els franceses, que van recular fins a la bretxa reial. Els combats més aferrissats es van desenvolupar al monestir de Sant Pere: l'espai va canviar fins a onze vegades de mans durant el matí. Finalment els catalans van volar part de l'edifici i es van poder fer forts a les ruïnes.

El front s'havia tornat a estabilitzar; ningú no avançava ni ningú retrocedia. Tanmateix, la desproporció de forces era inapel·lable.

Els catalans no podien guanyar i, si continuava la lluita, el furor venjatiu dels vencedors podia implicar un saqueig general i l'extermini de la població. D'altra banda, en aquell moment els catalans encara eren prou forts per negociar la rendició. A les tres de la tarda un corneta va tocar a parlament. Els catalans van haver d'acceptar les dures condicions de capitulació ofertes per Berwick. Com que els caps borbònics havien promès a la tropa saqueig i riqueses, l'acceptació de la rendició quan la victòria era qüestió de temps no semblava un bon negoci. Però la fermesa dels austriacistes no donava gaire marge; una resistència desesperada encara podia causar milers de baixes als atacants. La capitulació representava també una bona solució per als invasors. Barcelona es va salvar de la crema i del saqueig i els barcelonins de l'extermini físic. Al llarg del bloqueig i el setge, les forces catalanes van tenir, entre morts, ferits i desertors, unes 6.850 baixes, a banda de les víctimes civils. Els borbònics van experimentar unes 14.200 baixes.

Cardona, la darrera fortalesa austriacista, va capitular el 18 de setembre. Havia acabat una de les epopeies més singulars del segle XVIII.

La derrota de l'Onze de Setembre va provocar la destrucció de l'Estat català i la liquidació de les llibertats polítiques que els catalans havien guanyat des de l'edat mitjana. La barbàrie militarista es va ensenyorir del país i el va saquejar. L'autoritarisme més irracional esdevingué hegemònic. La suposada entrada a la modernitat va ser, de fet, el triomf de l'obscurantisme i l'absolutisme.

Les Constitucions van ser derogades, com ho havien estat les de València i Aragó el 1707. L'administració central va desenvolupar un minuciós programa fiscal a partir del Cadastre per conèixer i prendre els recursos del país i alhora una nova estructura territorial, organitzada a partir de corregiments va facilitar el control polític i el drenatge fiscal. El Decret de Nova Planta va fixar el nou règim polític de Catalunya; es a dir, l'absència de règim polític i la submissió al Capità General, que esdevingué la màxima i única autoritat civil i militar.

La repressió va ser brutal i en tots els terrenys. Els catalans van ser dràsticament desarmats. La repressió física es va acarnissar contra els resistents del camp, sistemàticament perseguits per la contraguerrilla, i contra els austriacistes emblemàtics. Barcelona va ser controlada amb la construcció d'una gegantina ciutadella i des de les noves fortificacions de Montjuïc, la universitat es va traslladar a Cervera...

Del llibre Els exercits de Catalunya 1713-1714 uniformes, equipament, organització. Dalmau Editors. De F. Xavier Hernández i Francesc Riart

3.- CRONOLOGIA dels fets d'armes

1713

19 de març. Elisabet de Brunsvic abandona Barcelona.

11 d'abril. A Utrecht, Franca signa la pau amb Holanda, Gran Bretanya, Savoia i Prússia.

22 de juny. Conveni de l'Hospitalet. Starhemberg pacta l'evacuació.

5-6 de juliol. El braç reial i militar es decanten per la resistència.

9 de juliol. Proclama pública de la resistència. Starhemberg embarca al Besos amb els seus darrers combatents.

11-12 de juliol. Villarroel actua com a cap dels exèrcits catalans.

13 de juliol. Crida per allistar soldats i tropes.

Batalla de Torredembarra. El general Nebot intenta impedir el lliurament de Tarragona per part dels imperials als borbònics. Surt de Barcelona el 9 de juliol amb 100 genets del seu escamot, 400 genets aragoneses, 400 voluntaris d'infanteria aragoneses i 350 miquelets catalans. Son derrotats a Torredembarra, probablement el dia 13.

24-30 de juliol. Formació de regiments catalans d'infanteria i cavalleria. El dia 24 es treu en públic la bandera de Santa Eulàlia.

25 de juliol. Les forces de Pòpuli es despleguen davant Barcelona: combats d'escamots de cavalleria prop del convent de Santa Maria de Gràcia.

26 de juliol. Es destinen 11.000 lliures a l'arranjament de fortificacions.

28 de juliol. Preparatius per efectuar una lleva de 9.000 soldats d'infanteria i 3.000 de cavalleria. Els costos s'avaluen en 1.500.000 lliures anuals. S'atorguen poders a J. Badia per formar una companyia. Es crea el regiment de Sant Jordi sota comandament del Diputat Militar.

9 d'agost. Iniciativa per obtenir plata a partir de les esglésies.

Surt de Barcelona cap a Arenys el comboi que transporta l'expedició del Diputat Militar: regiment de la Fe, regiment de Sant Jordi, genets del regiment del general Nebot i fusellers. L'objectiu es afavorir la rebel·lió contra l'invasor, controlar la fortalesa d'Hostalric i adquirir 600 cavalls de l'exèrcit imperial.

10 d'agost. Destrucció de les posicions catalanes del convent de Santa Madrona.

11 d'agost. Combat de Caldes d'Estrac (expedició del Diputat Militar). Les forces de Nebot derroten escamots francesos. Es distingeix el regiment de la Fe.

Mitjan, final d'agost. Antoni Desvalls, marquès de Poal, surt de Barcelona amb noves forces a fi de col·laborar amb el Diputat Militar, estendre la resistència i donar suport a Cardona.

20 d'agost. Combats a Vilassar i Teià. La columna del Diputat Militar infligeix nombroses baixes als francesos.

21 d'agost. Atacs borbònics de tempteig per emparar-se de Montjuïc.

22 d'agost. Atac català contra les posicions de setge de la Granota, a la zona de Sant Martí de Provençals.

1 de setembre. Una sagetia i una barca armada catalanes son atacades i capturades per tres galeres de les Dues Corones a l'entorn de Mataró.

6 de setembre. Combat de la Creu Coberta. Atac català a la zona de Sants. Hi participen forces dels regiments d'infanteria de Santa Eulalia, Concepció, de Cavalleria: Sant Jordi, Sant Miquel i húsars amb la cobertura dels fusellers de Sant Vicenç Ferrer, Antoni Badia i el *Penjadet*.

11 de setembre. Nou intent de lleva de 3.000 homes.

20 de setembre. Recaptació de joies d'or i plata.

23 de setembre. El general Moragues, seguint ordres dictades per Starhemberg, rendeix Castellciutat, 140 soldats del regiment de la Diputació i 70 fusellers son autoritzats a sortir amb armes per incorporar-se a Barcelona, n'arriben menys de 80 i els oficials.

El comte de Fuenserena intenta organitzar un regiment de cuirassers d'Aragó sota l'advocació de Sant Pere i compost de 300 genets.

25 de setembre. L'oficial való André Mohos prospecta les possibilitats de formar un regiment való.

26 de setembre. El Consell de Cent delibera que el conseller en cap passi a anomenar-se conseller en cap i coronel, i deixi d'usar el títol de governador de la placa. Les requis es porten 24.224 lliures, 2 sous i 5 diners, i la plata «labrada»: 13.384 unces i 8 argenços.

5 d'octubre. Fi de l'expedició del Diputat Militar, Antoni de Berenguer, que s'embarca a Alella amb els seus comandaments i deixa abandonades les tropes.

6 d'octubre. Un grup de 600 fusellers dels caps Amill i Rau i soldats dels regiments de la Fe i Sant Jordi, abandonats a Alella, ataquen el cordó per la zona del Guinardò i uns 380 aconseguen entrar a Barcelona. A l'endemà, per la banda de Montjuïc, nous grups aconseguiran entrar a la ciutat.

13 d'octubre. Combat a la zona de Mare de Déu del Port entre patrulles catalanes i espanyoles.

18 d'octubre. Ordre de la Novena de Guerra per tal que, en tocar l'alarma general, cirurgians i religiosos es presentin als llocs de més perill per assistir els ferits.

19 d'octubre. Combat de Can Navarro. El general Bellver ataca la masia fortificada de Can Navarro vora Montjuïc i a l'extrem del cordó.

25 d'octubre. Arribada del comboi de Mallorca amb 25 naus de transport i els vaixells de guerra que formaran el nucli de la marina de guerra catalana.

Final d'octubre. Atac de les forces espanyoles contra la vila de Cardona, 2.000 soldats del marquès de Bus intenten l'assalt, sense èxit. Les fonts catalanes avaluen les baixes dels borbònics en 900, de les quals son 300 morts.

2 de novembre. Bac de Roda es executat a la placa del Mercadal de Vic.

12 de novembre. Atac espanyol al sector del convent de Caputxins.

17 de novembre. Combat, vora Navès, entre forces de Cardona i partides de miquelets botiflers procedents de Berga. El marquès de Poal fa penjar els cinc caps botiflers, civils i militars que comanden la força borbònica.

8 de desembre. Cerimònia militar de la Coronela davant la Piràmide (vora del Born).

27 de desembre. La Vint-i-quatrena de Guerra delibera construir casernes als baluards.

1714

4 de gener. Insurrecció de Sant Martí Sarroca. El sometent ataca una columna de 150 granaders que acompanyava als recaptadors d'impostos. La Novena de Guerra destina 6.000 lliures de despesa a les fortificacions.

8-11 a 30 de gener. Insurrecció a Caldes de Montbui. El poble redueix una força de 90 dragons. Motins antiborbònics al Lluçanès; a Oristà es rebutja una columna de 200 soldats. Poal impulsa la revolta des de Cardona. El sotsveguer Prats organitza un sometent de 600 combatents per marxar sobre Balsareny, ocupat pel regiment de León. El dia 14, els sometents aconseguen rendir el regiment després de causar-hi nombroses baixes i 633 presoners van enviats a Cardona.

Avalots generalitzats al Baix Llobregat: ocupació per part dels resistents de les ruïnes dels castells de Castellví de Rosanes i Corbera. Les columnes repressives espanyoles ataquen i arrasen Sant Quintí de Mediona i hi assassinen 800 persones. Les columnes asseguren la submissió d'Igualada i ataquen la Pobla de Claramunt.

El general Vallejo organitza columnes per sotmetre el Solsonès, assegura Solsona i arrasa Peramola. Les forces de Montemar ataquen Sant Hipòlit de Voltregà i els escamots de Josep Cararac (Caracuc), atrinxerats al santuari *de* la Gleva. Nombrosos pobles i viles son incendiats: Prats de Lluçanès, Sant Feliu Sasserra, Oristà i Torelló.

A final de gener, els borbònics han sufocat la revolta, però han patit unes 3.000 baixes. Els catalans conserven no solament Cardona, sinó també els castells de Castellbell i Sant Martí Sarroca.

10 de gener. Pagament de 4.000 lliures per la nova lleva.

12 de gener. La soldadesca borbònica es lliura a excessos a Arbúcies i provoca la rebel·lió. El dia 13 el sometent emboscat ataca la columna borbònica que surt del poble. Els caps borbònics, amb 200 soldats, aconsegueixen esmunyir-se cap a Hostalric però 550 soldats borbònics son aniquilats o capturats. Els presoners son enviats al castell de Montesquiú i a Arbúcies; posteriorment passen a Cardona. Les sis banderes capturades a l'enemic son repartides entre els pobles que participen en l'acció.

23 de gener. Atac al castell de Castellví de Rosanes. Després d'una dura resistència per part dels civils, que ocasiona unes 360 baixes als borbònics, els defensors sobrevivents del castell evacuen la posició.

25 de gener. Nombrosos presoners filipistes capturats a Balsareny son assassinats a Sant Martí de Merlès.

26-27 de gener. Sortida dels defensors de Barcelona per hostilitzar el cordó de setge. Hi participa un gran nombre d'unitats catalanes i els atacs es fan patents en diversos sectors. La finalitat de l'acció es mantenir la iniciativa en el Pí de Barcelona i desmoralitzar les forces de Pòpuli.

30 de gener. Els fusellers d'Amill desembarquen entre Arenys i Canet, sumen les seves forces a la partida d'Esteve de la Creu, al dia següent rendeixen Sant Pol i passen a defensar Sant Iscle, on derroten una columna de 700 enemics.

1 de febrer. Unes 35 naus espanyoles restableixen el bloqueig contra Barcelona.

3 de febrer. El conseller en cap passa a ser anomenat coronel i governador de la placa i el fort de Montjuïc.

Febrer de 1714. Els revoltats bloquegen Castellciutat i Solsona. Antoni Desvalls porta canons de Cardona per atacar Solsona. Les forces franceses del marquès de Thoy passen a l'atac. Hi ha enfrontaments a l'entorn de Solsona.

8 de febrer. Uns 200 combatents del regiment de cavalleria de Sant Jaume, comandats per Antoni Puig, i acompanyats per fusellers dels capitans Badia, Adjutori Segarra i el *Penjadet*, abandonen Barcelona. Travessen el cordó per la zona del Besos i marxen cap al Vallès, on conflueixen amb les forces d'Amill. Tenen un enfrontament advers (probablement el dia 15) contra els borbònics a Vilamajor.

13 de febrer. La guarnició de Sant Pol es reduïda.

22 de febrer. La Vint-i-quatrena de Guerra lliura a Severo March 6.000 lliures pels treballs de fortificació efectuats al castell i la plaga.

24 de febrer. Aprofitant l'allunyament d'alguns dels navilis de bloqueig, la marina catalana ataca les forces navals espanyoles: es capturen Tretze naus menors i dos petits navilis artillats.

20 de marc. Les forces de Poal i Amill s'enfronten als franceses a Montesquiú. El marquès de Poal i Amill aconsegueixen reunir uns 800 combatents a la zona del Lluçanès. Entre les forces documentades hi ha les partides de Francesc Busquets i Mitjans, Pere de Brichfeus i Adjutori Segarra. La pressió borbònica provoca la dispersió dels distints contingents des de Seva, el 30 de marc.

22 de marc. Formació dels batallons de la Coronela, que han d'acompanyar la bandera de Santa Eulalia en cas d'un atac al cordó de setge. La Novena de Guerra lliura a Feliu de la Penya, conseller segon, la quantitat de 1.000 peces de 8 per les despeses de portar el penó de Santa Eulalia.

3 d'abril. Els espanyols posen en joc una bateria de sis morters pesants al Clot, que comencen a bombardejar la ciutat. Els catalans responen ubicant canons a la Creu de Sant Francesc i des d'allí aconsegueixen silenciar els morters el dia 9.

4-5 d'abril. El regiment Vidal manté el combat de la Joncosa de Montmell. El regiment es retira cap a Vila-rodona, que es atacada el dia 5 per les forces borbòniques del marquès de Ledesma.

8 d'abril. Ban de la Novena de Guerra prohibint a tothom, inclosos soldats i oficials, comprar armes i municions.

12 d'abril. Vidal rendeix Montblanc i poc després derrota la columna del coronel Bustamante vora Porrera.

4 de maig. Les forces del marquès de Poal fan una incursió sobre Manresa.

7 de maig. La columna González ataca les forces de Poal a Mura: els borbònics perden un centenar de combatents en la topada.

9 de maig. Una columna borbònica procedent de Martorell ataca Poal vora Esparreguera. Els borbònics son totalment derrotats i pateixen 300 baixes.

17 de maig. Batalla del convent de Caputxins. Hi participen combatents del regiments de fusellers de Sant Miquel, de les companyies de voluntaris de Mes-tres i Badia, dues companyies del regiment de Sant Narcís i granaders del regiment del Roser i del dels Desemparats. Els borbònics assalten i conquereixen el convent de Caputxins situat extramurs. La defensa dels catalans es ferma, els defensors es retiren en ordre. En els preliminars de la batalla mor el coronel Manuel Moliner i Rau.

22 de maig. Comença el gran bombardeig contra Barcelona, a càrrec d'una trentena de morters pesants i nombrosos canons. Les granades provoquen importants destrosses i obliguen part de la població a fer bivac a les platges. El 16 de juny els càlculs indiquen que la ciutat ha estat colpejada per 11.740 granades.

26 de maig. Cop de mà dels catalans contra el nucli de la Mare de Déu del Port.

6 de juliol. Arriba el mariscal Berwick per fer-se càrrec del comandament del setge.

9 de juliol. Els borbònics capturen divuit vaixells del gran comboi de Mallorca. El fet suposa un desastre per aïls resistents, que queden privats d'abastament de provisions i armament. Sembla que el responsable es Salvador Feliu de la Peña, que havia fet retardar l'entrada del comboi fins que arribes una de les naus en la qual tenia interessos privats, decisió que havia propiciat l'acció de la flota francoespanyola.

12-13 juliol. A la nit els borbònics comencen a obrir la primera paral·lela.

13 de juliol. Atac català contra la primera paral·lela, a migdia. Les forces de la ciutat estan compostes, entre d'altres de no identificats, per efectius dels regiments dels Desemparats, de Santa Eulalia, del Roser i de la Fe. Els catalans pateixen nombroses baixes.

14 de juliol. Els defensors decideixen construir una travessera darrere de les muralles per contrarestar el possible enrunament de les defenses.

16 de juliol. Els borbònics tenen enllestida la segona paral·lela.

21 de juliol. Combat de Sant Celoni. Amill encalça una columna francesa i els fa trenta morts.

25 de juliol. Tretze bateries borbòniques, ubicades a la segona paral·lela, amb 84 canons de gran calibre i 24 morters, comencen a batre la cortina entre els baluards de Santa Clara i Portal Nou.

27 a 30 de juliol. Reorganització de l'oficialitat catalana.

30 de juliol. Esvorancs a les muralles. Es comencen a configurar les bretxes.

30-31 de juliol. Combat del coronament del camí cobert. Les forces catalanes plantegen una acció defensiva per dificultar la coronació del camí cobert per part de les forces borbòniques.

3 d'agost. Cop de mà català contra les bocamines obertes davant del baluard de Portal Nou. Sortida de les forces de la placa per mirar de destruir l'aqüeducte del Rec Comtal i les obres de la tercera paral·lela.

5 d'agost. Atac català a les bateries de Jesús i Caputxins, que amb llurs focs dificultaven els treballs de construcció de la travessera. L'efectuen forces de cavalleria dels cuirassers i del Sant Jordi i fusellers dels regiments d'Ortiz i Ribera d'Ebre. Com a resultat, part dels canons queden malmesos, tot i que no es poden clavar per causa de la dilatació dels fogons i les dimensions dels claus. Els borbònics perden un tinent i 28 soldats.

10 d'agost. Les forces de Poal, Moragues i Amill conflueixen al Lluçanès, després de batre diverses vegades la columna borbònica de Bracamonte.

12 d'agost. Primer intent d'assalt borbònic contra Barcelona. Berwick llança les seves tropes contra el baluard de Portal Nou defensat per la companyia de Sastres i de Gerrers de la Coronela, i cobert pel foc d'artilleria i fuselleria del Portal de Sant Pere. L'atac es contingut i forces dels regiments del Roser i de Santa Eulalia i les companyies de Badia i Mestres passen al contraatac escombrant els borbònics. A l'altre extrem de l'atac, els borbònics intenten ocupar el baluard de Santa Clara defensat per les companyies de Cotoners, Espasers i Estudiants de Lleis de la Coronela. L'atac es contingut. Els catalans pateixen 78 morts i 118 ferits; entre morts i ferits els borbònics tenen unes 900 baixes.

12 d'agost. Mort de la Reina Anna. La possibilitat d'un canvi de política exterior d'Anglaterra dona esperances a la resistència.

13-14 d'agost. Batalla del baluard de Santa Clara. Berwick fa un nou intent per forçar les defenses i envia 8.200 combatents a l'assalt del baluard de Santa Clara que està sota comandament de Pere de Padilla. Després d'un sanguinari i llarg combat, els borbònics són rebutjats. La defensa inicial la protagonitzen efectius del regiment de la Diputació, i les companyies de Fusters i Escudellers de la Coronela. Per ajudar aïls defensors delmats s'hi afegeixen una companyia del regiment de la Concepció, una del Roser i els granaders del regiment de Santa Eulalia, comandada aquesta tropa per Francesc Vedruna. També es posicionen el segon batalló de la Coronela i més efectius del regiment de la Concepció, així com oficials agregats. Pel valí ataquen forces de Desemparats i Muñoz. En els darrers contraatacs, hi participen els cuirassers de Sant Miquel, les companyies de Badia i Mestres, efectius dels regiments Muñoz, Sant Narcís, Sant Vicenç Ferrer, i les companyies de Notaris Públics Reials, la de Sabaters i la d'Estudiants de Lleis de la Coronela. En aquesta duríssima batalla, els catalans aconsegueixen la victòria, ates que expulsen els invasors del baluard, però el nombre de baixes resulta esfereïdor: 800 morts i 900 ferits per banda catalana, i 529 morts i 1.036 ferits per part dels borbònics.

13 d'agost. Les forces de Poal, amb el regiment d'Amill, part del regiment de Sant Jaume i els destacaments de Busquets, Brichfeus, Segimon Torres, Adjutori Segarra i Martirià Massagur s'enfronten a forces borbòniques, en combat reglat, vora Talamanca. Fan fugir l'enemic i al dia següent continuen l'encalç a Sant Llorenç Savall. En total els borbònics pateixen 600 baixes.

21 d'agost. Poal planeja sortejar les forces borbòniques que defensen el cordó de setge per tal d'introduir combatents a Barcelona. S'ordena a Brichfeus i Busquets que s'intentin aproximar a la ciutat pel Baix Llobregat.

25 d'agost. La columna Brichfeus s'intenta internar pel Baix Llobregat per tal d'entrar a Barcelona. El dispositiu defensiu borbònic impedeix la iniciativa. Poal i Brichfeus es retiren a Capellades.

29-30 d'agost. Antoni Vidal mor en el segon assalt que les seves forces fan al castell de Falset.

30 d'agost. Els sapadors del general Basset, a partir d'una contramina, localitzen i malmeten una mina borbònica sota el baluard de Portal Nou.

4 de setembre. Les forces de Poal ataquen Manresa i obliguen la guarnició a atrinxerar-se a la Seu.

4 de setembre. Les autoritats civils catalanes decideixen continuar la resistència a Barcelona.

5 de setembre. Villarroel considera tècnicament inviable la resistència i presenta la dimissió.

9 de setembre. Arriben dues fragates de Mallorca amb un carregament de pólvora. A la nit les companyies de pagesos sortint del baluard de Llevant protagonitzen una incursió que arriba fins a la segona paral·lela.

11 de setembre. Dos quarts de cinc de la matinada: 26.000 soldats borbònics comencen l'assalt a Barcelona i s'emparen de la muralla i baluards compresos entre Llevant i Sant Pere. Villarroel torna al comandament. Set del matí. Els borbònics dominen la muralla, però els catalans rebutgen tots els intents de penetració cap a l'interior i es mantenen fermes en els convents i cases rere muralla. Tot seguit els catalans intenten diversos contraatacs per expulsar els invasors. A un quart de nou del matí, el conseller en cap, Rafael de Casanova, enarborant la bandera de Santa Eulalia, dirigeix el principal contraatac contra els baluards de Sant Pere i Portal Nou. A dos quarts de nou els fronts s'estabilitzen tot i que els combats continuen fins a les tres de la tarda, quan els catalans toquen a parlament i començà la suspensió de focs. La ciutat capitula.

13 de setembre. A les sis del matí, Berwick entra a la ciutat. Es fa fi de l'Estat català.

18 de setembre. Capitulació de Cardona.

Font: Llibre *Els exercits de Catalunya 1713-1714 uniformes, equipament, organització*. Dalmau Editors. De F. Xavier Hernández i Francesc Riart

4.- FETS POSTERIORS

1714 La dissolució de la Generalitat de Catalunya

"Habiendo cesado por la entrada de las armas del Rey N.S. (Q.D.G.) en esta Ciudad y plaza, la representación de la Diputación y Generalidad de Cataluña, el Excmo. Sr. Mariscal Duque de Berwick y Liria me ha encargado que ordene y mande a los diputados y oidores de cuentas del General de Cataluña, que arrimen todas las insignias, cesen totalmente, así ellos como sus subalternos, en el ejercicio de sus cargos, empleos y oficios, y entreguen las llaves, libros y todo lo demás concerniente a dicha casa de la Diputación y sus dependencias..."

Decret de dissolució de la Generalitat de Catalunya, dictat per José Patiño, president de la *Real Junta Superior de Justicia y Gobierno*, a Barcelona, el dia 16 de setembre de 1714.

1715 Els catalans són un poble criminal

"... es bien notoria la obstinación y barbaridad de este pueblo [Cataluña] tan criminal como el no discurrírsele pena condigna..."

De l'informe de José Patiño sobre les expropiacions per a la Ciutadella de Barcelona, l'any 1715.

1715 Els catalans tenen la raó trastornada

"Son apasionados a su patria, con tal exceso que les hace trastornar el uso de la razón, y solamente hablan en su lengua nativa..."

De la resposta de José Patiño, president de la Real Junta Superior de Justicia y Gobierno, 1714, a la "Consulta del Consejo de Castillas sobre el Nuevo Gobierno que se debe establecer en Cataluña."

1715 La Ciutadella, símbol de l'opressió de Catalunya

"... Y siendo tan poco seguro el pueblo de Barcelona y de toda Cataluña, convendrá prevenir que los soldados que trabajaren vayan al trabajo con las armas, y asimismo, que en la vecindad de la obra tengan una buena guardia de caballería..."

Real Orden de 6 de juny de 1715 per aixecar la Ciutadella de Barcelona.

1715 Prohibició del catecisme en català

"Que en las escuelas no se permitan libros en lengua catalana, escribir ni hablar en ella dentro de las escuelas y que la doctrina cristiana sea y la aprendan en castellano..."

De l'informe de José Patiño a la "Consulta del Consejo de Castillas sobre el Nuevo Gobierno que se debe establecer en Cataluña", del 13 de juny de 1715.

1715 Esborrar la memòria

"No se deben elegir medios flacos y menos eficaces, sino los más robustos y seguros, borrándoles de la memoria a los Catalanos todo aquello que pueda conformarse con sus antiguas abolidas constituciones, ussáticos, fueros y costumbres."

Consejo de Castilla, 1715.

1716 El Decret de Nova Planta, símbol de l'ocupació espanyola del nostre país

"... Habiendo, con la asistencia divina y la justicia de mi causa, pacificado enteramente mis Armas el Principado de Cataluña, tocaba a mi soberanía establecer gobierno en él..."

Decret de Nova Planta, signat per Felipe V d'Espanya el 16 de gener de 1716.

1716 La Justícia, en la llengua de l'altiplà ibèric

"Las causas de la Real Audiencia se sustanciarán en lengua castellana."

Article 45 del Decret de Nova Planta, del 16 de gener de 1716.

1716 La llengua espanyola, senyal de dominació

"La importancia de hacer uniforme la lengua se ha reconocido siempre por grande, y es un señal de la dominación o superioridad de los Príncipes o naciones, ya sea porqué la dependencia o adulación quieren complacer o lisonjear, afectando otra naturaleza con la semejanza del idioma, o ya sea porqué la sujección obliga con la fuerza".

De la "Instrucción secreta" que el fiscal del Consejo de Castilla, don José Rodrigo Villalpando, trasmeté als corregidors del Principat de Catalunya el 29 de gener de 1716.

1716 "Que se consiga el efecto sin que se note el cuidado"

"...pero como a cada Nación parece que señaló la Naturaleza su idioma particular, tiene en esto mucho que vencer el arte y se necesita de algún tiempo para lograrlo, y más cuando el genio de la Nación com el de los Catalanes es tenaz, altivo y amante de las cosas de su País, y por esto parece conveniente dar sobre esto instrucciones y providencias muy templadas y disimuladas, de manera que se consiga el efecto sin que se note el cuidado..."

De la "Instrucción secreta" que el fiscal del Consejo de Castilla, don José Rodrigo Villalpando, trasmeté als corregidors del Principat de Catalunya el 29 de gener de 1716.

1755 Castigats a pa i aigua per parlar en la nostra llengua nacional

"Nos complacemos mucho en que (conforme al Capítulo Provincial) todos nuestros religiosos entre sí hablen en castellano y a todos mandamos hablen entre sí y con los demás, o en latín o en castellano, so pena de pan y agua por cada vez que tuviesen con los nuestros conversación tirada en catalán".

Article 10 del Decreto de Visita del provincial dels Escolapis, pare Jorge Caputi, a Mataró.

1768 Prohibició del català a l'escola

"Finalmente mando, que la enseñanza de primeras letras, Latinidad y Retórica se hagan en lengua Castellana generalmente, dondequiera que no se practique, cuidando de su cumplimiento las Audiencias y Justicias respectivas, recomendándose también por el Mi Consejo a los Diocesanos, Universidades y superiores Regulares para su exacta observancia y diligencia en extender el idioma general de la Nación para su mayor armonía y enlace recíproco."

Article VII de la Real Cédula signada a Aranjuez per Carlos III d'Espanya el dia 23 de juny de 1768.

1768 Que els alumnes parlin en espanyol

"...Manda el Maestro de La Bisbal a todos sus discípulos que en adelante hablen y repitan los libros en lengua Castellana; previniendo que no mirará con indiferencia los defectos que en este asunto se cometieren, pues no son dignos de compasión, los que con todas sus potencias no cumplen la voluntad de nuestro Amabilísimo Monarca."

Ordre del mestre de la Bisbal, Francisco Fina, en aplicació de la Real Cédula de Aranjuez del 23 de juny de 1768, de Carlos III d'Espanya, que prohibia el català a l'escola.

1772 Prohibició del català als llibres mercantils

"...que todos los Mercaderes y Comerciantes de por mayor y menor, Naturales y extranjeros, observen la Ley del Reino que se inserta y previene lleven sus Libros en idioma Castellano."

De la Real Cédula de Carlos III d'Espanya, datada a Madrid el 24 de desembre de 1772.

1773

"...mandamos se guarde a esa Universidad la privativa de imprimir los libros que se contienen en la relacion que a presentado y va inserta: entendiendose la impresion solamente en Castellano y Latín, pero no en Cathalan, y que nacie pueda benderlos en ese Principado sin origen de esa Universidad..."

Consejo de Castilla. Carta a la Universidad de Cervera.

1801

"En ningún Teatro de España se podran represenar, cantar, ni baylar piezas que no sean en idioma castellano."

Instrucción Real.

1902

"Los Maestros y Maestras de instrucción primaria que enseñasen á sus discípulos la doctrina cristiana ú otra cualquiera materia en un idioma ó dialecte que no sea la lengua castellana, serán castigados [...] serán separados del Magisterio oficial, perdiendo cuantos derechos les reconoce la ley."

Real Decreto.

1931

"El castellano es el idioma oficial de la República. Todo español tiene obligación de saberlo [...] Salvo lo que se disponga en leyes especiales, a nadie se podrá exigir el conocimiento, ni el uso de ninguna lengua regional.."

Constitución de la II República Española.

1934

"Pero, además, en el peligro inminente hay un elemento decisivo que lo equipara a una guerra exterior, éste: el alzamiento socialista va a ir acompañado de la separación, probablemente irremediable, de Cataluña. El Estado español ha entregado a la Generalidad casi todos los instrumentos de defensa y le ha dejado mano libre para preparar los de ataque. Son conocidas las concomitancias entre el Socialismo y la Generalidad. Así, pues, en Cataluña la revolución no tendría que adueñarse del Poder: lo tiene ya. Y piensa usarlo, en primer término, para proclamar la independencia de Cataluña. Irremediamente, por lo que voy a decir. Ya sé que, salvo una catástrofe completa, el Estado español podría recobrar por la fuerza el territorio catalán. Pero aquí viene lo grande: es seguro que la Generalidad, cauta, no se habrá embarcado en el proyecto de revolución sin previas exploraciones internacionales. Son conocidas sus concomitancias con cierta potencia próxima. Pues bien: si se proclama la República independiente de Cataluña, no es nada inverosímil, sino al contrario, que la nueva República sea reconocida por alguna potencia. Después de eso, ¿cómo recuperarla? El invadirla presentaría ya ante Europa como agresión contra un pueblo, que por acto de autodeterminación, se había declarado libre, España tendría frente a sí, no a Cataluña, sino a toda la anti-España de las potencias europeas."

José Antonio Primo de Rivera

1940

"...todos los funcionarios [...], que [...] en acto de servicio, dentro o fuera de los edificios oficiales, se expresen en otro idioma que no sea el oficial del Estado, quedarán *ipso facto* destituidos, sin ulterior recurso."

Circular del Gobernador Civil de Barcelona.

1973

"En el interrogatorio [...], se negó rotundamente a hablar en castellano, siguiendo la misma actitud ante el Juzgado, por lo que pasó a disposición del Tribunal de Orden Público, ante el que adoptó la misma postura, por lo que fue ingresado en la

enfermería de la prisión para observación psiquiátrica, que le califica como una notoria amenaza para la conciencia social y revela su destacada personalidad de agitador y su manifiesta peligrosidad."

Text de la multa imposada a Jordi Carbonell, expresident d'ERC.

1978

"El castellano es la lengua española oficial del Estado. Todos los españoles tienen el deber de conocerla y el derecho de usarla."

Constitución española.

1986

"En directa conexión con el carácter del castellano como lengua oficial del Estado español en su conjunto, está la obligación que tienen todos los españoles de conocerlo. [...] Ello quiere decir que sólo del castellano se establece constitucionalmente un deber individualizado de conocimiento, y con él, la presunción de que todos los españoles lo conocen."

Sentencia del Tribunal Constitucional.

2010

Sentència Tribunal Constitucional contra el nou Estatut aprovat en referèndum pel poble català el 18 de Juny de 2006

"La Constitución no conoce otra que la nación española". El Tribunal Constitucional se posiciona así en la sentencia sobre el Estatuto catalán que ha hecho pública hoy y cuyo fallo se adelantó el pasado 27 de junio. La resolución consta de 881 páginas y resuelve el recurso interpuesto por el PP en 2006. Cuenta con cinco votos particulares, de los magistrados conservadores que votaron en contra del fallo consensuado (Ramón Rodríguez Arribas, Jorge Rodríguez Zapata, Vicente Conde y Javier Delgado) y del progresista Eugeni Gay.

"Los símbolos nacionales son los propios de una nacionalidad, sin pretensión, por ello, de competencia o contradicción con los símbolos de la nación española", indica la sentencia. El fallo ya avalaba la inclusión del término nación en el Preámbulo, pero señalaba que carece de eficacia jurídica interpretativa.

El alto tribunal establece además que el deber de conocer el catalán "no es jurídicamente exigible con carácter generalizado". El artículo 6.2 del Estatuto señala que "todas las personas tienen derecho a utilizar las dos lenguas oficiales y los ciudadanos de Cataluña el derecho y el deber de conocerlas".

2012

"Nuestro interés es españolizar a los alumnos catalanes y que se sientan **tan orgullosos de ser españoles como de ser catalanes** y que tengan capacidad de tener una vivencia equilibrada de esas dos identidades porque las dos les enriquecen, y en esa línea vamos a continuar", ha explicado Wert en la sesión de control al Gobierno en el Congreso 10/10/12

2013

Declaració de Sobirania del Parlament de Catalunya

La vicepresidenta del govern espanyol, Soraya Sáenz de Santamaría, ha explicat que el Consell de Ministres ha arribat a l'acord que autoritza el president Mariano Rajoy a "recórrer" la resolució 5.10 del Parlament de Catalunya en què es declara la sobirania del poble català i s'inicia el procés per fer-la efectiva. En aquest sentit, ha concretat dos punts impugnables: "Perquè estableix que el dret a la sobirania és ja un dret real i efectiu i perquè produeix els efectes d'iniciar un procés que implica els poders públics i els ciutadans".

L'executiu espanyol va demanar el dictamen al Consell d'Estat el passat 8 de febrer. Segons aquest òrgan consultiu, la declaració sobiranista tindria **efectes jurídics**, perquè reconeix com a **subjecte de sobirania el poble català**, quan la Constitució estableix la unitat d'Espanya i que la **sobirania resideix en el poble espanyol**. El dictamen del Consell

d'Estat s'afegia al que va fer en el seu dia l'**Advocacia de l'Estat**, que arribava a la mateixa conclusió i també considerava que cal portar la declaració a l'alt tribunal.

Font parcial fins 1986: <http://webs.racocatala.cat/cat1714/catalanofobia18.htm>

5. Explicació didàctica

El joc està dedicat tant a les escoles com a les persones. Tot i que l'interès educatiu preval en les primeres sobre el més lúdic de les segones.

Accessible a qualsevol edat escolar utilitzant la versió per a pintar o la ja pintada.

6.- Documentació

1.- Llibres:

La guerra de sucesión española 1702-1714. Almena Ediciones.

Els exercits de Catalunya 1713-1714 uniformes, equipament, organització. Dalmau Editors. De F Xavier Hernández i Francesc Riart.

La Coronela de Barcelona (1705-1714) . De F Xavier Hernández i Francesc Riart. Ed. Dalmau.

Barcelona 1714. L'Onze de Setembre. Oriol Garcia i Quera Ed: Editorial Casals.

Corpus 1640 d'Oriol Garcia i Quera, editorial Casals.

José María Bueno: Soldados de España, Uniformes militares españoles...

2.- webs:

www.11setembre1714.org

www.guerradesuccessio.cat

www.miquelets.cat

www.mhcat.cat Museu historia Catalunya

<http://www.xavier-hernandez.com/>

Dades de Viquipèdia: batalles, uniformes, banderes...

<http://www.edu365.cat/eso/muds/socials/11setembre/index.htm>

<http://www.324.cat/1714/>

<http://retratosdelahistoria.lacoctelera.net/post/2010/01/31/maria-luisa-gabriela-saboya>

<http://miniaturasmilitaresalfonscanovas.blogspot.com.es/2012/02/felipe-v-reinado-de-2-parte-fuente.html>

http://www.edu3.cat/Edu3tv/Fitxa?p_id=23332&p_ex=segadors&p_amb=4022

Joc d'escacs: <http://ca.wikipedia.org/wiki/Escacs>

Joc de l'11 de setembre amb figuretes dibuixades. <http://www.xavier-hernandez.com/gaseta/?cat=4>

3.- Altres:

Documental de TV3 "el setge de Cardona"

Uniformes en Museu de l'Iber a València per batalla d'Almansa

7. Propostes disponibles

Anar a la web www.escacs1714.cat.

L'objectiu és anar ampliant les possibilitats de peces i jocs, però això només dependrà de l'acceptació d'aquesta primera versió.

CRÈDITS

Un agraïment especial als historiadors, dibuixants i altres que estan recreant la nostra història donant-li imatges.